

O idei Słownika biograficznego stylistyki slawistycznej

Myśl o stworzeniu *Słownika biograficznego stylistyki slawistycznej* pojawiła się w opolskim Zakładzie Stylistyki podczas jednej z rozmów, w której – podsumowując konferencję „Historia i styl” – zauważono, że badacze coraz chętniej ukazują rozwój dyscypliny w wymiarze osobowym, poprzez analizę dokonań jej wybitnych przedstawicieli. Pomysł podchwycił (będący już na emeryturze, ale wciąż aktywny i kreatywny) Profesor Stanisław Gajda i niemalże natychmiast skonkretyzował jego kształt, określając zarówno ramy teoretyczne, jak i czasowe przedsięwzięcia, które zaplanował jako kilkuletni projekt do zrealizowania pod patronatem Komisji Stylistycznej przy Międzynarodowym Komitecie Slawistów. Idea padła na bardzo podatny grunt i szybko przyjęła się w międzynarodowym środowisku językoznawczym, Profesor bowiem żywo – także poza Komisją – propagował potrzebę i głęboki sens biograficznego spojrzenia na dzieje nauki. Wkrótce do „Stylistyki” zaczęły napływać artykuły o takim właśnie charakterze, rzecz więc można, że spontanicznie wytrysnął ich nurt, nie czekając na jego formalne wytyczenie. Dotychczas ukazały się cztery takie artykuły (wymieniamy je poniżej), w niniejszym roczniku – kolejnych pięć, a w przygotowaniu są już następne.

Projekt pod hasłem *Słownik biograficzny stylistyki slawistycznej* (SBSS) miał być wspólnym dziełem badaczy wszystkich krajów słowiańskich, reprezentowanych w Komisji Stylistycznej przy Międzynarodowym Komitecie Slawistów. Profesor we wstępnym zarysie przewidział komitet wykonawczy, radę koordynacyjną oraz zespoły krajowe. W planach było też wystąpienie o grant. Prace toczyć się miały od 2022 do 2028 roku, z efektem końcowym w postaci edycji drukowanej i/lub elektronicznej słownika. Niestety,

tragiczny bieg wydarzeń politycznych, zapoczątkowany w lutym 2022 roku, nie pozwolił na realizację tego terminarza, miejmy jednak nadzieję, że rzecz się jedynie opóźni i że dzieło prezentujące dorobek całego grona zasłużonych stylistyków słowiańskich wciąż jest możliwe. Profesor przewidywał także – obok całościowej – ewentualne częściowe wersje narodowe, być może bardziej rozbudowane, bez ostrych ograniczeń objętościowych koniecznych we wspólnym *opus magnum*.

W założeniach teoretycznych do SBSS Stanisław Gajda zwracał uwagę na rosnące od lat 70. XX wieku zainteresowanie wymiarem osobowym kultury, w tym nauki (zwłaszcza w paradygmacie krytycznym i postmodernistycznym). Uważał, że ten zorientowany biograficznie zwrot może przyspieszyć monograficzne badania różnych aspektów stylowej i stylistycznej przeszłości, a nawet przyczynić się do powstania stylistycznej syntezy historycznej, która przysłużyłaby się ugruntowaniu tożsamości i statusu stylistyki.

Rozwagał też trudności, jak choćby pytanie: kto jest stylistykiem? Granice stylistyki nie są bowiem wyraźne. Opowiadając się za jej szerokim, transdyscyplinarnym rozumieniem, za stylistyka uważał badacza, który przyjmuje perspektywę tekstowo-stylową, tj. interesują go m.in. środki teksto- i stylo-twórcze (językowe i niejęzykowe), kategorie tekstowo-stylowe strukturyzujące tekst, typologia tekstów (np. gatunki) i stylów (np. styl funkcjonalny). Czyje biogramy powinny się znaleźć w SBSS? Niewątpliwie stylistycznych autorytetów. Mogą oni różnić się stopniem miarodajności, tj. siłą wpływu na myślenie i działanie naukowe badaczy uznających autorytet, jej zasięgiem (geograficznym i dyscyplinowym), trwałością czasową (mierzoną np. liczbą pokoleń) oraz zakresem treściowym (sprawami, w których badacz jest miarodajny).

W słowniku biograficznym Stanisław Gajda widział też szansę na „odkłamanie” postaci oraz odsłonięcie całej pełni i złożoności jej dorobku intelektualnego, na wskazanie miejsc, które mogą stanowić źródło inspiracji. Zarazem jednak biogram – w przeciwieństwie do (auto)biografii – narzuca ograniczenia zawartości, niezbędna jest zatem selekcja treści.

Doceniając czynnik podmiotowy, Profesor podkreślał też, by brać pod uwagę, kto jest autorem biogramu. Z autorstwem łączy się określony stosunek do prezentowanej postaci, co raczej uzasadniałoby regułę, że w biogramach przedstawia się badaczy już nieżyjących, gdyż perspektywa historyczna wymaga dystansu. Z nadsyłanych do „Stylistyki” artykułów wynika jednak, że potrzeba omówienia dorobku wybitnych i zasłużonych, lecz wciąż działających

postaci zwycięża. Wbrew zastrzeżeniom Profesora artykuły te są publikowane w „Stylistyce”, gdyż – jak uważamy – szkoda byłoby odkładać w czasie możliwość inspirowania się przedstawianą w nich wiedzą. Zachęcamy więc do dalszego tworzenia takich analiz, prezentujących badaczy zarówno zmarłych, jak i żyjących, dzięki tej praktyce biograficznej bowiem główny cel – stworzenie *Słownika biograficznego stylistyki sławistycznej* – może okazać się łatwiejszy do realizacji.

MARZENA MAKUCHOWSKA*

Artykuły biograficzne inspirowane ideą SBSS opublikowane we wcześniejszych rocznikach „Stylistyki”:

Szczerbowski T., 2023, Styl i stylizacja językowa według Krystyny Pisarkowej, „*Stylistyka*”, 32, s. 23–33; <https://czasopisma.uni.opole.pl/index.php/s/article/view/5434/4657>.

Orgoňová O., 2023, Juraj Dolník a slovenská lingvistika 20. – 21. Storočia, „*Stylistyka*”, 32, s. 35–47; <https://czasopisma.uni.opole.pl/index.php/s/article/view/5418/4712>.

Bohunická A., 2023, Oľga Orgoňová a jej úloha v paradigmaticke slovenskej štylistiky, „*Stylistyka*”, 32, s. 49–58; <https://czasopisma.uni.opole.pl/index.php/s/article/view/5437/4688>.

Nocoń J., 2024, Marii Wojtak teoria genologiczna – w poszukiwaniu gatunkowych reguł tekstu, „*Stylistyka*”, 34, s. 109–130; <https://czasopisma.uni.opole.pl/index.php/s/article/view/5766/4974>.

Zapraszamy też do lektury artykułów zamieszczonych w niniejszym roczniku.

* <https://orcid.org/0000-0003-1357-2211>, Uniwersytet Opolski, Opole, Polska, mmak@uni.opole.pl

